

İtalya'da Türkçe Ana Dili Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar

The Problems Encountered In Turkish Native Language Education In Italy

Gencay Arslan^{1*} Talat Aytan² 

* Sorumlu yazar
Corresponding author

¹ Gencay Arslan
Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye
gencay20@libero.it
ORCID: 0009-006-7554-7459

² Doç. Dr. Talat Aytan
Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye
talataytan@gmail.com
ORCID: 0000-0001-9778-8970

Başvuru/Submitted: 04.10.2023

Düzeltilme/Revision: 16.11.2023

Kabul/Accepted: 22.11.2023

Atıf bilgisi / Citation:

Arslan, G., & Aytan, T. (2024). İtalya'da Türkçe ana dili eğitiminde karşılaşılan sorunlar. *EDE Eğitim Dil ve Edebiyat Dergisi-EDE Journal of Education Language and Literature*, (4), 1-20.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10211061>

Turnitin Similarity Index 04%

ÖZ

Bu çalışma, İtalya'daki göçmen Türklerin ana dili eğitimi ihtiyaçlarının karşılanması hususunu kapsayıcı eğitim kavramı çerçevesinde ele alarak, İtalya'da Türkçe ana dili eğitiminde karşılaşılan yaşanan sorunlar konusundaki sorulara yanıt bulmak üzere yürütülmüştür. Tekli araçsal durum çalışması desenindeki araştırmada nitel araştırma stratejisi kullanılmıştır. Veri toplama araçları Türkiye ve İtalya'daki resmî kaynaklar, sivil toplum kuruluşlarına ait resmî sosyal medya sayfaları ve göçmen Türk öğrencilerin velileri ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerdir. Çalışmanın araştırma grubu, Türklerin yoğun olarak yaşadığı Milano, Como ve Lodi gibi şehirlerden seçilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Görüşmeler sonucunda İtalya'daki Türk kökenli öğrencilerin yeterli sıklıkla Türkçe ana dili derslerine erişemedikleri görülmüştür. Veliler, ana dili eğitiminin genellikle ebeveynler ya da televizyon üzerinden sağlandığını ortaya koymuştur. Yapılan mülakatlarda çocuklarının Türkçe ana dilini kullanım düzeyleri hususunda bazı eksiklikler gördüklerini ifade eden veliler, çocuklarının özellikle okuma ve yazma becerilerinin konuşma becerilerine nazaran daha düşük bir seviyede olduğunu dile getirmişlerdir. Bu durum İtalya'da Türkçe ana dili eğitiminde sorunlar olduğunu ve bunların giderilmesi için önlemler alınması gerektiğini göstermektedir.

Anahtar kelimeler: İtalya'da Kapsayıcı Eğitim, İtalya'da Türkçe Ana Dili Eğitimi, Türkçe ve Türk Kültürü.

ABSTRACT

This study was conducted within the framework of the inclusive education concept, addressing the needs of Turkish immigrants in Italy for native language education. The aim was to find answers to questions regarding the problems encountered in Turkish native language education in Italy. The research employed a single instrumental case study design with a qualitative research strategy. Data collection tools included official sources in Turkey and Italy, official social media pages of non-governmental organizations, and semi-structured interviews with parents of Turkish immigrant students. The study group was selected from cities with a significant Turkish population, such as Milan, Como, and Lodi. The collected data were analyzed through content analysis. The interviews revealed that Turkish-origin students in Italy often do not have frequent access to Turkish native language classes. Parents indicated that native language education is generally provided through parents or television. In the interviews, parents expressed concerns about their children's proficiency in using Turkish as their native language, noting that their reading and writing skills were lower compared to their speaking skills. This situation indicates problems in Turkish native language education in Italy, emphasizing the need for measures to address and overcome these issues.

Keywords: Inclusive education in Italy, Turkish mother tongue education in Italy, Turkish and Turkish Culture.

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı sonrası özellikle Almanya başta olmak üzere Avrupa’da yükselişe geçen sanayi sektörü sebebiyle iş gücü ihtiyacı doğmuştur. 1961 yılında Türkiye ile Almanya arasında imzalanan anlaşma ile yoğunluk kazanan göç daha sonra diğer Avrupa ülkelerine de yayılmıştır. Türkler, zamanla göç ettikleri ülkelerde gerek sosyal gerekse kültürel anlamda daha aktif bir duruma gelmekle birlikte, Türkçeye olan bakış açısı ve Türkçe hâkimiyeti hususlarında bazı sorunlar yaşamaya başlamışlardır (Sakin, 2018, s. 2).

Göçmen ailelerin çocukları ana dili yani Türkçenin yanı sıra günlük hayatlarında okul ya da sosyal çevreleri sebebiyle yerel dile ve başka uyruklardan olan akranları ile iletişim kurmak için sürekli olarak farklı dillere maruz kalmaktadırlar. İtalya’da yaşayan Türk ailelerin çocukları diğer Avrupa ülkelerindeki akranları gibi doğal olarak çok kültürlü bir ortamda çok dilli olarak büyümektedirler. Toplumsal anlamda çok dillilik, birey olarak okullarda aldıkları yabancı dil eğitimleri ya da öğrencinin başka dilleri öğrenmesine yönelik yapılan çalışmalar neticesinde ortaya çıkar. Ancak bireysel çok dillilik aileden başlar; çünkü çocuk önce evde kullanılan dilden başlayarak yerel toplumun dilini hatta diğer ülkelerin dillerini dahi edinebilir. Kısacası çok dillilik, bireylerin yaşamış oldukları evlerde kullanılan ana dilinden toplum içerisinde kullanılan dile ya da eğitim hayatında sonradan öğrenilen yabancı dil derslerine kadar uzanan ve sürekli gelişmekte olan bir olgudur (telc GmbH, 2013, s.14).

Ekonomik şartlar sebebiyle ülkeler arası yapılan göçler de multi kültürel bir toplum ve farklı dillere aşinalık gibi olguları beraberinde getirmekteydi. Örneğin işçi olarak Almanya’ya göç eden Türkiye kökenli ailelerin çocukları gitmiş oldukları okullarda başlangıçta eğitim için yetersiz bulunmuşlardır. Buna sebep olarak Almancayı yeterli düzeyde bilmemeleri gösterilmiştir. Buna dayanılarak eğitim sisteminin dışında tutulan göçmen çocuklar daha düşük kalitede okullara yerleştirilmişlerdir. Sonraki dönemlerde ise bu bireylerin, dil desteği sağlanarak, Almanca seviyelerinin geliştirilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır. Akabinde ise, devletin yetkili kurumları tarafından Türkiye kökenli çocuklara Türkçe ana dili, kültür ve tarih eğitimleri de verilmeye başlanmıştır. Örneğin Türk göçmenlerin yoğun olarak bulunduğu Almanya’da eyalet bazında uygun görülen eğitim metotları ile (zorunlu, seçmeli ders olarak ya da karma sistem) ana dili dersleri verilmeye başlanmıştır (Abadan Unat, 2007, s.7-8, akt. Pamuk, 2019, s.112). Türk göçmenlerin Almanya’daki eğitim hakları yasal çerçeve kapsamında incelendiğinde iki ülke arasında imzalanan ve 1958 yılında kabul edilen Kültür Anlaşması da ana dili hususunda incelenebilir bir kaynaktır. Bahsi geçen anlaşmanın birinci, dördüncü ve yedinci maddeleri genel olarak iki devlet tarafından görevlendirilen kişilerin gerek üniversite gerekse diğer eğitim kurumları aracılığıyla eğitim verebilecekleri, herhangi bir eğitim kurumuna kayıt halinde vatandaşlara kolaylık sağlanacağı ve taraf ülkelerin vatandaşlarının bilimsel ve kültürel araştırmalarının teşvik edileceği belirtilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti ile Federal Almanya Cumhuriyeti Arasında Kültür Anlaşması, 1958).

Almanya gibi Fransa da Türklerin yoğun olarak yaşadığı Avrupa ülkelerinden biridir. Fransa’da Türkçe dersleri iki ülke arasında imzalanan ELCO (Enseignement de la Language et Culture d’Origine) anlaşması sonucunda 1978 yılında sadece ilkokullarda başlatılmıştır. Türklerden gelen yoğun ilgi üzerine 1983 yılında ortaokullar ve meslek liselerinde de verilmeye başlanan ana dili dersi günümüzde Fransız devlet okullarında lise son sınıfa kadar verilmektedir.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından koordine edilen Türkçe ve Türk Kültürü dersleri yerel müfredatın dışında tutulduğu için derslerin devamlılığı velilerin talepleri ve verilen dilekçeler

ile sürdürülmektedir. Yapılmış olan bu anlaşma gereğince ders sınıflarının açılması için en az on beş öğrencinin talebi gerekmektedir. Bu sayıya ulaşamaması durumunda ise Türkçe derslerinin verilmesi kararı okul yöneticilerinin inisiyatifine bırakılmıştır. Derslerin okul saatleri dışında ve haftada bir ile üç ders saati olarak planlanması öğrencilerin etkinlikler ve dersler arasında bir seçim yapma zorunluluğunu ortadan kaldırmakta ve büyük bir kolaylık sunmaktadır (Çelik, 2016, s.30-32).

Türkgöçmen nüfusunun yoğun olduğu ülkelerde Türkçe ana dili eğitimi hususunda bürokratik ve ülkeler arası anlaşmalar ile kayda değer bir ilerleme kat edildiği görülmektedir. Farklı ana dili öğretim metotlarıyla göçmen çocukların kendi köken dillerini öğrenmelerinin teşvik edilmesi sayesinde aynı zamanda göç ettikleri ülkenin eğitim sistemine ve toplumuna uyum sağlamalarına yönelik adımlar da atılmış olmaktadır. Yurt dışındaki Türklerin göç ettikleri bir başka ülke olarak bu çalışmada incelemeye alınan İtalya’da ise durum farklı görünmektedir. İtalya resmî istatistik kurumu (ISTAT) verilerine göre İtalya’da yaşayan Türklerin sayısı diğer Avrupa ülkelerindeki Türkiye kökenli göçmenlerle kıyaslandığında oldukça azdır. 2006 ve 2016 yıllarının son aylarını kapsayan verilere göre, yıllar içinde Türkiye kökenli göçmen sayısının arttığı gözlemlense de 2016 yıl sonu verilerine göre ülke çapında ikamet eden Türk göçmen sayısı sadece 19.217 olarak belirtilmiştir. Bu göçmenlerin yaklaşık 1.184 yerel yönetim kurumlarına (belediyeler gibi) kayıtlı olduğu ve çoğunun erkek olduğu görülmektedir. Bu çalışmada ele alınan İtalya’nın Lombardiya eyaletinde 2016 yılı baz alınarak yapılan resmî kayıta toplam 7.133 Türk göçmen olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Milano (1288), İmperia (1033) ve Como (1001) gibi büyük şehirlerde Türk göçmenlerin yaşadıkları görülmektedir (comuniitaliani, 2020).

Bu gibi resmî kayıtlardan yola çıkılarak Türk kökenli göçmen nüfusu kıyaslaması yapıldığında Almanya gibi yoğun göç alan bir ülke de çalışma kapsamında incelenmiştir. T.C. Berlin Büyükelçiliği Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliği resmî web sayfasında yer verilen bilgilere de buradan yola çıkılarak atıf yapılabilir. Adı geçen resmî web sayfasında 2013 yılına ait sayısal verilere Federal İstatistik Dairesi kaynak gösterilerek yer verilmiştir. Bu verilere göre hazırlanan demografik bilgiler incelendiğinde 31.12.2013 tarihi itibarıyla Almanya’da 802.663’ü erkek, 747.145’i kadın olmak üzere toplam 1.549.808 Türk yaşadığı görülmüştür. Ayrıca burada yaşayan Türk göçmen sayısının genel olarak Kuzey Ren Vestfalya eyaletinde yoğunlaştığı ve sayılarının 520.573 olduğu belirtilmiştir (T.C. Berlin Büyükelçiliği Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliği, 2013). Bu bilgilerden yola çıkılarak ele alınan İtalya ve Almanya’da yaşayan Türk göçmen sayısının yaşanan ülkelerdeki sosyal ve kültürel ihtiyaçlar açısından oldukça önemli bir yeri olduğu söylenebilir. İtalya’daki resmi veriler de incelendikten sonra burada yaşayan Türk göçmenlerin ana dili eğitimine erişim konusunda yaşadıkları sorunların bir diğer sebebi de göçmen Türk nüfusun az olması durumudur. Yine bu sebepten kaynaklanan bir diğer sorun da İtalya’daki Türk göçmenlerin diğer ülkelerden gelen göçmenler kadar bilimsel araştırmalara konu edilmemeleridir. Sosyal ve kültürel sorunların yanı sıra literatürde de yeterince yer almamanın vermiş olduğu bu eksiklik neticesinde pratik yaşamda da sınırlılıklar ya da farklılıklar görülmektedir. Buradan hareketle, yürütülen bu çalışmanın başlıca amaçlarından biri, İtalya’daki Türk göçmenlerin bu görünmezliğini literatürde de azaltarak onlara gereken yeri sağlamaktır. Böylece Almanya ya da diğer ülkelerdeki gibi, İtalya’da da literatürden pratikte yansıyan pozitif uygulamalar hayata geçirilebilir (Purkis , & Güngör, 2015, s. 2).

Türkiye’den dış ülkelere yapılan göçler sebebiyle özellikle ikinci nesilde yaşanan Türkçe ve Türk kültürünün aktarılması sorunsalı birçok akademik çalışmaya konu olmuştur. Ancak, bu

araştırmalarda dikkat çeken en önemli husus genellikle Almanya, Fransa, Hollanda ya da Belçika gibi belirli ülkelerde yaşayan Türkler üzerine yoğunlaşmış olmaları ve İtalya hakkında yeterli araştırma bulunmamasıdır. Dahası, İtalya’daki Türkçe ana dili eğitimi hakkında çok az akademik çalışma mevcuttur. Literatürdeki eksiklikten hareket eden bu çalışma, İtalya’daki Türkçe ana dili eğitimi meselesine odaklanılmıştır ve bu bağlamda “İtalya’daki Türk kökenli öğrencilerin ana dili eğitimi ihtiyacı nasıl karşılanmaktadır, bu eğitime erişim durumu nedir ve ne gibi sorunlarla karşılaşmaktadır?” soru etrafında şekillenmektedir. Temel olarak araştırma, İtalya’da yaşayan Türk kökenli göçmen ailelerin çocuklarının ana dili eğitimine nasıl eriştiklerini tespit etmeyi ve ana dili edinimi açısından yaşanan sorunları gözler önüne sererek, eksikliklerin giderilmesine yönelik araştırma ve girişimlere katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Araştırmada nitel araştırma stratejisi kullanılmıştır. Araştırmanın deseni tekli araçsal durum çalışmasıdır. Veri toplama araçları, Almanya, İtalya ve Türkiye gibi ülkelerin resmî kaynakları ve İtalya’daki Türk kökenli çocukların velileri ile gerçekleştirilen mülakatlardır. Çalışma kapsamında kullanılan yerel resmî kaynaklar şunlardır: İtalya resmî istatistik kurumu (ISTAT), İtalya Millî Eğitim ve Liyakat Bakanlığı (Ministero dell’Istruzione e del Merito), İtalyan Hükûmeti Bakanlar Kurulu Başkanlığı (Governo Italiano Presidenza del Consiglio dei Ministri), İtalya Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (Ministero Del Lavoro e delle Politiche Sociali), İtalya İçişleri Bakanlığı (Ministero dell’interno) gibi devlete bağlı kurumların resmî web sayfaları ve İtalya Resmî gazetesi; ayrıca T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Milano Eğitim Ataşeliği resmî web sayfası ve resmî sosyal medya hesapları ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı resmî web sayfaları. Mülakatları gerçekleştirmek üzere ise çalışmanın evreni olan İtalya’daki Türkleri temsil etmek üzere Kuzey İtalya bölgesinde Türklerin yoğun olarak yaşadığı Milano, Como ve Lodi şehirlerden örneklem seçilmiştir. Çalışma kapsamında on bir veli ile gerçekleştirilen görüşmeler devlet okullarındaki Türkçe ana dili eğitimi ve çocuklarının ana dili ile ilişkisi üzerine ilerlemiştir. Yargısal örnekleme yöntemi kullanılarak bu şehirlerde yaşayan Türk kökenli çocukların velileri ile iletişime geçilmiş ve derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

GÖÇMENLER VE ANA DİLİ EĞİTİMİ

Yurtdışında yaşayan Türk kökenli öğrenciler aile içinde kullanılan ana dili dışında yerel halkın diline de maruz kalırlar; dolayısıyla, iki dilli olarak yaşamlarını devam ettirirler. Bu çocukların ana dillerine maruz kaldıkları ortamlar değişkenlik gösterir. Bu farklılıklar bazen çocuğun maruz kaldığı Türkçe ya da yerel dilin baskın olması, bazen de ana dilin hangi düzeyde çocuğa aktarıldığı ile ilgili olabilmektedir. Bazı göçmen ailelerde, dil edinim yaşında ve/veya öğrenime açık olunan çağlarda çocuğun yanında Türkçe ana dilinin yeterince kullanılmaması ve çocuğun Türk kültürüne yeterince maruz kalmaması sebepleriyle ana dili kullanımında ve kültürü etkin bir şekilde tanımada yetersizlikler göze çarpmaktadır (Karadağ, & Baş, 2019, s.10).

Oysa dil, bireyin bilişsel gelişiminin en önemli unsuru olması yanı sıra bireyin çevresini kuşatan toplumla bağ kurmasını ve içine doğduğu kültürü kazanmasını sağlar. Ana dili, Yıldız’ın (2012, s.v) ifade ettiği gibi, “kişinin kendisiyle, çevresiyle iletişim kurmasını; çevresinde olup bitenleri, gördüklerini duyduklarını, dinlediklerini anlamlandırmasını; önceden edindikleriyle yeni öğrendiklerini değerlendirebilmesini, yorumlayabilmesini; duygu ve düşünceleriyle kendisini ifade edebilmesini sağlar”. Dil, sadece bir ifade ve iletişim aracı olmanın ötesindedir; insanı topluma katarak sosyalleşmesini ve yaşamının koşullarını inşa etmesini ve bu bağlamda kendini gerçekleştirmesini sağlar (Ergil, 1995, s. 159’dan akt. Pamuk, 2019, s. 113). Dil, kişinin köken

kültürü ile de bağlantılıdır. Bir diğer değişle kimliğin, kişiliğin ve kültürün en önemli yapı taşıdır. Özetle, “kişinin benliğini ve kimlik duygusunu kazanması da ana dili eğitimine bağlıdır” (Yıldız, 2012, s.3). Dolayısıyla, iki dilli bir ortamda yaşayan çocukların her iki dilinin de geliştirilmesi gerekir.

Yurt dışında yaşayan göçmen Türk ailelerin çocuklarının, Türkiye ve Türk kültürüyle bağlarını Türk dili oluşturmaktadır. Bir başka ifadeyle, göçmen Türk çocuklarının köken kültürleri ile oluşturacakları bağ ilk olarak Türk dili ile başlayacaktır. Ana dili hâkimiyeti yüksek olan bireyler sonraki kuşaklara kültür aktarımı yaparak kimlik inşasına da destek vermiş olurlar (Karadağ, & Baş, 2019, s.10). Bu anlamda, yurt dışında büyüyen Türk kökenli çocukların Türkçe anlama ve anlatma becerilerinin etkin bir biçimde gelişmesi kendi kültürlerini daha iyi tanımaları ve öz güvenlerinin gelişmesi açısından oldukça önemlidir. Araştırmalara göre, Almanya, Fransa gibi ülkelerde verilen Türkçe ve Türk Kültürü dersine devam eden öğrencilerin Türkçe ve Türk kültürüyle ilgili bilgi, beceri, tutum ve değer kazanmaları başta kendilerini, sonra ailelerini ve yaşadıkları ülkelerdeki Türk toplumunu mutlu etmektedir (Karadağ, & Baş, 2019, s.10).

Öte yandan, Abadan Unat’ın (2007) çalışmasına değinilerek yapılan bir çalışmada (Pamuk, 2019) Almanya’ya göç eden Türkiye kökenli ailelerin çocuklarının başlangıçta eğitim için yetersiz bulunduğu ve eğitim sisteminin dışında tutularak daha düşük kalitede okullara yerleştirildiği aktarılmıştır. Bu bireylerin, dil desteği sağlanarak, Almanca seviyelerinin geliştirilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır. Akabinde ise, ana dile hâkimiyetin ikinci dil öğrenme üzerindeki etkisi dikkate alınarak, devletin yetkili kurumları tarafından Türkiye kökenli çocuklara Türkçe ana dili, kültür ve tarih eğitimleri de vermeye başlanmıştır. Örneğin Türk göçmenlerin yoğun olarak bulunduğu Almanya’da eyalet bazında uygun görülen eğitim metotları ile (zorunlu, seçmeli ders olarak ya da karma sistem) ana dili dersleri vermeye başlanmıştır (Pamuk, 2019, s.112).

Günday’a (2013) göre yabancı bir dil öğrenen birey, köken dilde ve yabancı dilde sosyal ve kültürel açıdan daha donanımlı bir şekilde büyümektedir. Bu bireyler, iletişim kurdukları kişiler ile kültürel farkındalık seviyelerini yükselterek çeşitli kültürleri birbirleriyle ilişkilendirebilme becerisini elde ederler (Günday, 2013, s. 5) ve bu sayede toplumsal entegrasyon kolaylaşır.

İTALYA’DA GÖÇMEN NÜFUS VE TÜRKLER

Ulusal İstatistik Enstitüsü (ISTAT) verilerine göre, 2022 yılı itibariyle İtalya’da yaşayan ancak İtalyan vatandaşlığı olmayan yabancı uyruklu nüfusun toplam 5.030.716 olduğu belirtilmektedir. Avrupa’ya yapılan göçlerin ele alındığı birçok araştırmada da görüldüğü üzere Almanya gibi İtalya da 1900’lerin sonlarına doğru göç almaya başlamıştır. Coğrafi konumundan dolayı hem hedef hem de transit ülke olarak görülen İtalya, diğer Kuzey Avrupa ülkelerine geçiş için de kullanılmıştır. Özellikle Lombardiya bölgesinde yabancı nüfus oldukça fazladır. 1 Ocak 2022 İSTAT resmi verilerinden yola çıkarak TUTTITALIA web sayfasında yayımlanan verilere göre yerleşik yabancı popülasyonunun büyük bir bölümünü %21,5 oranla Romanyalılar, ardından %8,4 ile Fas uyruklu göçmenler ve %8,3’lük bir bölümünü de Arnavutluk’tan gelen göçmenler oluşturmaktadır. Bu göçmenleri sayısal verilere göre sırasıyla Çin, Ukrayna, Hindistan, Bangladeş, Filipinler, Mısır, Pakistan ve diğer ülke vatandaşları takip etmektedir.

Tablo 1. *İtalya'da İkamet Eden Türk Nüfusun Kayıtlı Olduğu Belediyelerin Yıllara Göre Sayısı* (comuniitaliani, 2020).

Yıl	İtalya'da İkamet Edenler	Belediye Sayısı	Önceki Yıllara Göre Artış/Azalış
2006	13.532	959	-
2007	14.562	1004	%7,6
2008	16.225	1038	%11,4
2009	17.651	1086	%8,8
2010	19.068	1120	%8,0
2011	16.354	1044	-%14,2
2012	17.711	1129	%8,3
2013	19.951	1152	%12,6
2014	15.943	905	-%20,1
2015	19.388	1162	%21,6
2016	19.217	1184	%0,9

Sayısal veriler incelendiğinde Türk göçmen sayısının diğer ülkelerden gelen göçmenlere göre daha az olduğu görülmektedir. Türkiye, İtalya'ya göç veren ülkeler sıralamasında en düşük göçmen nüfusu olan ülkeler arasında yer almaktadır. Türk uyruklu göçmenlerin İtalya'daki yerleşik yabancılar arasındaki oranı sadece %0,38 olup, 2022 yılı kayıtlarına göre 10.972'si erkek 7.958'i kadın olmak üzere toplam 18.930 kişi olarak yer almıştır (TUTTITALIA, 2022). Diğer ülkelerden İtalya'ya gelen göçmenlere nazaran Türk kökenli göçmenlerin nüfusunun daha az olduğu resmi kaynaklarda da net olarak görülmektedir. Bununla birlikte, 2006 ve 2016 yıllarının son aylarına kadar olan verilere göre yıllar içinde Türkiye kökenli göçmen sayısının önceki yıllara göre arttığı gözlemlenmektedir (comuniitaliani, 2020). Tablo 1.'de bu verilerin yıllara göre dağılımı görülmektedir.

YÖNTEM

Bu araştırma, İtalya'daki kapsayıcı eğitim modeli ve uygulamalarından hareket etmekte olup bir yandan bu bağlam içinde göçmen çocukların ana dili öğretiminin yerini incelemek, diğer yandan da ülkede yaşayan Türk kökenli göçmen ailelerin çocuklarının ana dili eğitimine nasıl eriştiklerini ve karşılaştıkları sorunları tespit etmek üzere yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden tekli araçsal durum çalışması kullanılmıştır. Veri toplama araçları, İtalya ve Türkiye'nin resmî kaynakları ve İtalya'daki Türk kökenli çocukların velileri ile gerçekleştirilen mülakatlardır. İtalyan eğitim sisteminde kapsayıcılık anlayışının incelendiği bu çalışmanın araştırma grubu, Türklerin yoğun olarak yaşadığı Milano, Como ve Lodi gibi şehirlerden seçilmiştir.

Araştırma sorularına yanıt bulmak amacıyla resmî kaynaklar dışında yukarıda bahsi geçen şehirlerde yaşayan Türk kökenli çocukların velileri ile de iletişime geçilmiştir. Aileler seçilirken on sekiz yaşının altında İtalyan devlet okullarında eğitim alan çocukları olması kriter olarak belirlenmiştir. Ailelere toplamda on altı açık uçlu soru yöneltilmiştir. Bu sorular genel olarak

çocuklarının hangi okullara gittikleri, ana dili öğrenimini hangi kaynaklardan sağladıkları, ana dili dersine erişim durumları gibi hususlar üzerine tasarlanmıştır.

Veliler ile gerçekleştirilen görüşmelere ilave olarak çalışma kapsamında elde edilmesi planlanan Türkiye Cumhuriyeti tarafından konu ile bağlantılı gerçekleştirilen çalışmalar ile ilgili bazı verilere T.C Milano Başkonsolosluk yetkilileri ve T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Milano Eğitim Ataşeliği aracılığıyla ulaşım hususunda bazı bürokratik sorunlar ile karşılaşmıştır. Bu sebeple çalışma için elde edilen bilgilere TRT yayınları, T.C Milano Başkonsolosluğu ve T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Milano Eğitim Ataşeliği resmî web sayfaları ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı resmî web sayfası gibi açık erişim kaynakları üzerinden ulaşılmıştır.

BULGULAR

İtalya’da Kapsayıcı Eğitim ve Göçmen Türklerin Türkçe Ana Dili Eğitimine Erişimi

İtalya’da kapsayıcı eğitim bağlamında göçmen Türklerin Türkçe ana dili eğitimi erişimine dair birincil kaynaklardan elde edilen bulguların sunulacağı bu bölümde öncelikle kısaca İtalya’daki kapsayıcı eğitim anlayışından bahsedilecektir. Ardından İtalya’daki Türk öğrencilerin yerel devlet okullarında ana dili eğitimine erişim durumu ele alınacaktır.

İtalya’da Kapsayıcı Eğitim ve Göçmen Öğrenciler

İtalya’da kapsayıcı eğitim bağlamında göçmen Türklerin Türkçe ana dili eğitimi erişimine dair birincil kaynaklardan elde edilen bulguların sunulacağı bu bölümde öncelikle kısaca İtalya’daki kapsayıcı eğitim anlayışından bahsedilecektir. Ardından İtalya’daki Türk öğrencilerin yerel devlet okullarında ana dili eğitimine erişim durumu ele alınacaktır.

İtalyan Hükûmeti Bakanlar Kurulu Başkanlığı resmî web sayfasında yayımlanmış olan anayasanın 34. Maddesinde okulların herkese açık olduğu ibaresi ilk cümle olarak belirtilmiştir. İtalya Anayasa’da yer alan Madde 3’de bu konu ile ilişkilidir. İlgili kanun bütün vatandaşların dil, din, ırk ve siyasi görüş ayrımcılığı yapılmadan kanun önünde eşit oldukları belirtilmektedir. Bu sebeplerden dolayı meydana gelebilecek sorunları ortadan kaldırma görevi devlete verilmiştir (*Governo Italiano Presidenza del Consiglio dei Ministri, 2018*). Kapsayıcılık bağlamında herkesin eşit şekilde eğitim alabilmesi olgusu anayasa üzerinden de netliğe kavuşturulmuştur. İtalya’da uygulanan okul sisteminin, işlevsel farklılıklara bakılmaksızın tüm öğrencilere gerek bireysel gerekse sosyal deneyimlerini yaşayabilecekleri sıcak bir ortam oluşturma hedefinde olduğu da bakanlık tarafından belirtilen hususlar arasındadır (MIUR, 2018).

İtalya Millî Eğitim ve Liyakat Bakanlığı (*Ministero dell’Istruzione e del Merito*) resmî web sayfasında da kapsayıcı eğitim hakkında “*Intercultura*” (Çok kültürlülük) başlığı altında bazı açıklamalara yer verilmiştir. Bu açıklamaların göçmen öğrenciler ile ilgili olanlarında, ailesiyle beraber İtalya’ya göç etmiş olan göçmen çocuk ve gençlerin sayısının gün geçtikçe arttığı ve bu olgunun da okul hayatının bir gerçeği olduğu belirtilmiştir. Ancak bu açıklamanın hemen ardından, diğer ülkelerden İtalya’ya doğru göçün son yıllarda azaldığı vurgulanmakta ve bunun sebebi olarak Avrupa genelinde son on yılda yaşanan ekonomik kriz ve göç veren ülkelerin bu yıllar içerisinde ekonomik anlamda gelişmiş olması gösterilmektedir. 2018/2019 öğretim yılı verilerine dayanılarak yapılan bir açıklamada, İtalya’da vatandaş olmayan yaklaşık 860.000 yabancı öğrenci olduğu, bu öğrencilerin %64,5’i gibi yüksek bir oranının da İtalya’da doğup büyüdüğü ve yine aynı öğrencilerin ülke genelindeki öğrenci nüfusunun %10’unu

oluşturdukları belirtilmiştir. Yine bakanlık resmî web sayfasına bakıldığında, okullar farklı kişiliklerin, kültür ve dinlerin öğrenilebileceği, çoğunluk içinde hep beraber sorumluluk alma ve birbirini anlama gibi becerilerin öğrenilebileceği yerler olarak görülmektedir. Bu sebeple, okulların yeterli düzeyde donanımlı olması ve bütün öğrencilerin bir arada yaşayabileceği ortamlar haline getirilebilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Bakanlığın konu ile ilgili bir diğer bilgilendirmesi de “UNESCO ile İlişkili Okullar” başlığı altında yer almaktadır. 182 ülkeden binlerce okulun uluslararası barış, kültürler arası diyalog ve kaliteli eğitime destek vermek üzere çalıştıkları ve herkes için kaliteli, eşitlikçi ve kapsayıcı bir eğitim fırsatı sağlanmasının hedef edinildiği belirtilmektedir. İtalya’daki bazı okullar ilk olarak 1957 yılında UNESCO ile birlikte çalışmaya başlamış ve barış ve güvenliğin korunmasını amaçlayan, ırk, cinsiyet, dil ve din ayrımı yapılmaksızın ilerletilecek bir eğitim anlayışı teşvik edilmiştir. Göçmenlerin entegrasyonu hakkında bilgi vermek amacıyla İtalya Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (*Ministero Del Lavoro e delle Politiche Sociali*), İçişleri Bakanlığı (*Ministero dell’interno*) ve Eğitim ve Liyakat Bakanlığı (*Ministero dell’Istruzione e del Merito*) tarafından ortak olarak oluşturulmuş resmî web sayfasında da İtalyan Anayasası 34. Maddesine atıf yapılarak okulların herkese açık olduğu ibaresine yer verilmiştir. Eğitimin en az sekiz yıl zorunlu ve ücretsiz bir şekilde devlet tarafından sunulduğu, hak eden öğrencilerin de maddi imkansızlıkları olsa dahi en yüksek seviyede eğitimi alabilmelerine gerekli burs ve yardımlar ile devletin destek verdiği belirtilmiştir. Bu çocukların on sekiz yaşlarına gelene kadarki süreçte en az üç yıllık bir lise ve/veya meslek edindirme eğitimini almaları hedeflenmektedir. Ayrıca ülke toprakları içerisinde bulunan yabancı uyruklu çocukların ülkede kalış için almış oldukları izin şekline bakılmaksızın hepsinin İtalyan vatandaşlarıyla aynı şekilde eğitim almaya hakkı olduğu ve velilerinin ülkede yasa dışı yollarla bulunması durumunda dahi bu haklarının geçerli olduğu devlet tarafından garanti altına alınmıştır (integrazionemigranti, 2020).

Eğitimde ayrımcılık karşıtı prensiplerin vurgulandığı ve özellikle ana dili konusunun ele alındığı bir diğer bakanlık bildiri ise yine İtalya Eğitim Bakanlığı resmî web sayfasındaki “Azınlık Dilleri” başlığı altında yer almaktadır. Tarih boyunca yaşanan değişimler ve coğrafi şartlar göz önünde bulundurulduğunda İtalyan devleti birçok kültüre ve geleneğe ev sahipliği yapmıştır. Zamanla bu ülkeye yerleşen azınlıkları bazen sınırın diğer tarafından gelen Slovenler, bazen de Arnavutlar ya da Hırvatlar gibi çevre topluluklar oluşturmaktadır (İtalya Milli Eğitim ve Liyakat Bakanlığı, 2018). İtalya Eğitim Bakanlığı resmî web sayfasında azınlık dilleri üzerine yapılan çalışmada, anayasanın 15 Aralık 1999 tarihli 482 sayılı maddesi baz alınmıştır. Bakanlık bildirisinde ayrıca İtalyancanın resmî dil olarak tanınmasının yanında azınlıkların dil ve kültürlerinin de Avrupa organları tarafından belirlenen genel ilkeler kapsamında korunduğu belirtilmiştir. Adı geçen kanunda, okullara zengin dil çeşitliliğinin geliştirilmesi adına fırsatlar sunma ve azınlık nüfusların ana dillerini öğrenebilme haklarını güvence altına alma rolü verilmiştir. Belirtilen yasanın alt kurallarında yer alan azınlıklar şunlardır: Arnavut, Katalan (Kuzeydoğu İspanya’da yaşayan bir topluluk), Cermen (Hollandalı, Avusturyalı, Alman, İsviçreli vs.), Yunan, Fransızca, Oksitanca (Fransa, İtalya ve İspanya’da konuşulan bir Latin dili) ve Sardinya adasının resmi dili olan Sarduca/Sardunyaca. Bahsi geçen bu diller İtalya Millî Eğitim Bakanlığı çalışmaları çerçevesine alınan azınlık dilleridir. Ana okullarında resmî dil olan İtalyancanın yanı sıra azınlık dillerden de istifade edilerek eğitim faaliyetlerinin yürütülebileceği Bakanlık tarafından uygun görülmektedir. İlkokul, ortaokul ve yetişkinler odaklı verilen eğitimlerde de azınlık dilinin eğitim ve öğretim amacıyla kullanılabilmesi belirtilmiştir (*Ministero dell’Istruzione e del Merito*, 2018). Özetle,

İtalya’da azınlık olarak tanınan etnik kimliklere mensup kişilerin ana dili eğitimi alabildikleri görülmektedir. Ancak bakanlık verilerinde de görüldüğü üzere Türk göçmenlerin ana dili eğitimi alabileceklerine dair herhangi bir resmi bildiriye yer verilmemiştir.

İtalya’daki Göçmen Türk Çocuklarının Devlet Okullarında Türkçe Ana Dili Eğitimine Erişim Durumu

İtalya’daki göçmen Türk çocuklarının örgün eğitim sistemi içinde Türkçe ana dili eğitimine erişim durumunu incelemek amacıyla öncelikle İtalya ve Türkiye arasında yürütülen çalışmalar ve mevcut anlaşmalar incelenmiştir. Daha sonra elde edilen bulguları teyit etmek amacıyla İtalya’da yaşayan Türk öğrencilerin velileri ile görüşmeler yapılmıştır.

İtalya ve Türkiye arasında yakın zamanda gerçekleşen gelişmelere bakıldığında 2022 yılında Ankara’da gerçekleştirilen Türkiye-İtalya 3. Hükûmetler arası Zirve’nin ardından yayımlanan ortak bildiri incelenmiştir. Bahsi geçen bildiriye tarafların kültür, eğitim, gençlik, spor ve arşiv ile ilgili geçmişte de sürdürülmüş olan iş birliğinin ilerletilmesi ve güçlendirilmesi hususunda kararlı oldukları belirtilmiştir. Mevzuat üzerine yapılan incelemeler sonucunda bakanlığa bağlı okullar tarafından Türkçe ana dili eğitimi verilmesine dair herhangi bir uygulama olmadığı görülmüştür. Yapılmış olan bu anlaşmalar göz önünde bulundurulduğunda İtalya’daki devlet okullarında eğitim alan Türk kökenli çocukların günümüz şartlarında hala Türkçe ana dili eğitimi alamamaları bir eksiklik olarak görülmektedir. Varılan bu sonucu, İtalya’da yaşayan Türk öğrencilerin velileri ile yapılan görüşmeler de desteklemektedir. Bu bölümün devamında da bahsi geçen veli görüşmelerinden elde edilen bulgular aktarılacaktır.

Lodi şehrinde yaşayan ve lise son sınıf, lise üçüncü sınıf ve lise birinci sınıfa giden üç çocuk annesi Z.A., kendi çocukları dahil olmak üzere çevresinde yaşayan Türk ailelerin çocuklarının da gittikleri devlet okullarında Türkçe ana dili eğitimi almadıklarını dile getirmiştir. Yine Lodi şehrinde yaşayan bir diğer veli F.F.’dir. Veli, üç çocuk annesi olduğunu ve ilkokul birinci sınıfa giden büyük kızı ve anaokuluna giden diğer iki kızının devam ettikleri devlet okullarında Türkçe ana dili eğitimine dair herhangi bir çalışma olmadığını belirtmiştir. Milano şehrinde yaşayan ve ilkokul yedinci, dördüncü ve ikinci sınıfa giden üç çocuğu olduğunu belirten veli S.B. de çocuklarının gittikleri devlet okullarında Türkçe ana dili eğitimi almadıklarını ifade etmiş ve bu durumun çocukları ve kendileri için bir eksiklik olduğunu dile getirmiştir.

İtalya’da Türklerin yoğun olarak yaşadığı Como şehrinde yaşayan diğer veliler de aynı görüşleri ifade etmişlerdir. İlkokul birinci ve ikinci sınıfa giden iki çocuk sahibi olan A.A, çocuklarının gittikleri devlet okulunda yine diğer Türk çocuklar gibi Türkçe ana dili dersi almadıklarını dile getirmiştir. Aynı şehirde yaşayan bir diğer veli olan S.S, biri altı diğeri dört yaşında olmak üzere iki çocuk sahibidir. Büyük çocuğu anaokulu son sınıfa giden velinin küçük çocuğu ise anaokulu ilk sınıfta eğitim almaktadır. Yaşları henüz altı ve dört olan bu çocukların anaokulu düzeyinde aldıkları eğitim süresince ana dili ile ilgili herhangi bir ders almadıkları veli tarafından dile getirilmiştir. Bir diğer veli olan D.A. da yine Türklerin yoğun olarak yaşadığı Como şehrinde ikamet ettiklerini ve bir çocuk annesi olduğunu belirtmiştir. Veli, yedi yaşındaki kızının ikinci sınıfa geçtiğini, eğitim aldığı devlet okulunda Türkçe ana dili derslerinin verilmediğini ve okulda sadece İtalyanca öğrendiğini dile getirmiştir. Yine aynı şehirde yaşayan ve uzun yıllardır İtalya’da yaşadıklarını belirten A.C. de çocuğunun gittiği devlet okulunda Türkçe ana dili eğitimi olup olmadığı sorusu yöneltildiğinde şu şekilde cevabı vermiştir:

Benim 18 yaşında bir oğlum var. Lise son sınıfa gidiyor ve üniversiteye hazırlanıyor. Bu zamana kadar gittiği okullarda Türkçe ana dili dersini hiç almadı. Ayrıca sınıfında hiç Türk öğrenci de yoktu. (A.C)

Aynı şehirden görüşmelere katılan bir diğer veli de H.A.’dır. Veli, lise ikinci sınıfa, lise birinci sınıfa ve ilkokul beşinci sınıfa giden üç çocukları olduğunu, ancak eğitim hayatları boyunca hiçbir şekilde Türkçe ana dili eğitimi almadıklarını belirtmiştir. Bir diğer veli olan Z.B. üç çocuk annesi olduğunu, en büyük oğlunun lise dördüncü sınıfta eğitim gördüğünü, ortanca kızının ortaokul ikinci sınıfa gittiğini ve küçük oğlunun da anaokuluna başlayacağını bildirmiştir. Veli çocuklarının Türkçe ana dili eğitimi alıp almadıkları sorusuna şu şekilde cevap vermiştir:

Türk öğretmenimiz var ama çocuklar Türkçe dersini gittikleri devlet okullarında değil Como’daki camide haftada bir gün yani cumartesi günleri alıyorlar.

Görüşmelere Como’da yaşayan Ş.Ş. ile devam edilmiştir. Veli, bir kızı olduğunu ve anaokuluna gittiğini, çocuğunun ana dilini sadece anne ve babadan öğrendiğini belirterek çalışmaya katkı sağlamıştır. Bir diğer veli ise üç çocuk annesi Ç.A.’dır. Ailenin en büyük çocuğu on bir yaşında bir dördüncü sınıf öğrencisidir, ikinci çocuk altı yaşındadır ve ilkokul ikinci sınıfa gitmektedir. Gittikleri devlet okullarında Türkçe ana dili dersi almayan çocuklarının Türkçeyi aile, televizyon, tablet ve telefonlar aracılığıyla öğrendikleri belirtilmiştir.

Resmi kaynaklardan elde edilen bilgilerin zenginleştirilerek teyit edilmesi ve saha hakkında daha detaylı bilgilere ulaşılabilmesi adına görüşme yapılan velilerin verdikleri bilgiler neticesinde Lodi, Como ve Milano şehirlerinde yaşayan Türk ailelerin çocuklarının tamamının gittikleri devlet okullarında Türkçe ana dili eğitimine erişimlerinin geçmişte de bu çalışmanın yürütüldüğü 2023 yılında da olmadığı görülmüştür. Bazı veliler ise çocuklarının Türkçe ana dili eğitimini sadece camilerde, hafta sonları ve sadece kısıtlı bir zaman dilimi içerisinde aldığını belirtmiştir.

Bu bölgede yaşayan Türk kökenli göçmenler ile ana dili eğitimi üzerine yapılan görüşmelerden yola çıkılarak bazı bulgulara varılmıştır. Veliler çalışma için gerçekleştirilen görüşmelerde çocuklarının İtalya’da örgün olarak eğitim aldıkları devlet okullarında Türkçe ana dili eğitimine dair bir proje ya da etkinliğe katılma durumunun söz konusu olmadığı belirtmişlerdir. Velilerin büyük bir kısmı çocuklarının ana dili eğitimleri hususunda sadece evde kendi çabaları ile ilerlemeye çalıştıklarını ancak bu durumun da yetersiz olduğunu düşündüklerini vurgulamışlardır. Özetle, İtalya’da devlet politikaları kapsamında azınlık olarak tanınan etnik kimliklere mensup kişilerin ana dili eğitimi alabildikleri görülmektedir. Ancak bakanlık verilerinde de görüldüğü üzere diğer tüm azınlıkların yer aldığı ulusal bildirimler ve konu ile ilgili yapılan gerekli çalışmalarda Türk göçmenlerin ana dili eğitimi alabileceklerine dair herhangi bir resmî bildiriye yer verilmemiştir. Görüşmelere katılım sağlayan göçmen Türk velilerin de yaşadıkları bölgelerdeki devlet okullarında eğitim alan çocuklarının Türkçe ana dili dersi almadıklarını belirterek bunun sebebinin bölgede yaşayan Türk göçmen nüfusu ile bağlantılı olduğunu düşündüklerini bildirmişlerdir.

İtalya’daki Türkiye Menşeli Türkçe Ana Dili Dersleri Ve Türkçe Ve Türk Kültürü Etkinlikleri

Bu bölümde, devlet okulları kapsamında Türkçe ana dili dersi verilmeyen İtalya’daki Türk kökenli öğrencilerin ana dili eğitimi ihtiyacının nasıl karşılandığı ele alınacaktır. Yıldız (2012) *Yurt Dışında Yaşayan Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi Almanya Örneği* başlıklı çalışmasında Türk

Devletin yurt dışındaki vatandaşlar ile ilgili sorumluluklarını anayasanın 62. Maddesi çerçevesinde ele almıştır. Buna göre, “devlet, yabancı ülkelerde yaşayan Türk vatandaşlarının aile birliğinin, çocuklarının eğitiminin, kültürel ihtiyaçlarının ve sosyal güvenliklerinin sağlanması, anavatanla bağlarının korunması ve yurda dönüşlerinde yardımcı olunması için gereken tedbirleri alır” (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Madde 62). Yurtdışında yaşayan Türk kökenli ailelerin çocuklarının kimlik oluşumu, köken ülkeleri ile bağ kurma ve aidiyet gibi becerilerini geliştirebilmeleri için ana dilleri Türkçenin oldukça önemli olduğunu vurgulayan Yıldız (2012), yukarıda sunulan Anayasa maddesini göz önünde bulundurarak, devletin yurt dışındaki Türk vatandaşlarının çocuklarının almış oldukları eğitim üzerinde de sorumluluklarının olduğunu belirtmektedir. Bu çerçeveden hareketle, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Milano Eğitim Ataşeliği resmî web sayfası ve resmî sosyal medya hesapları, TRT TÜRK devlet televizyon kanalının resmî web sayfası, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı resmî web sayfası üzerinden edinilen bilgilerden yola çıkılarak Türkiye devletinin İtalya’da Türkçe ana dili öğretimine dair halihazırda yürütmüş olduğu Türkçe Saati Projesi ve Türkçe ve Türk Kültürü dersleri ve çeşitli etkinlikler gibi girişimlerin olduğu tespit edilmiştir.

Türkçe ve Türk Kültürü Dersleri

T.C. Milano Eğitim Ataşesi Prof. Dr. Tolga Erdoğan’ın konuk olduğu 3 Mart 2023 tarihinde sosyal medya platformu Youtube’da yayınlanan TRT TÜRK televizyon kanalının “Günaydın Hayat” programında yapılan açıklamalar İtalya’da yaşayan Türk çocuklar için gerçekleştirilen çalışmalara yöneliktir. Okul saatleri dışında verilen TTK derslerinin haftada iki saat olacak şekilde planlandığı ve öğrencilerin gönüllü katılımı ile yürütüldüğü yayın akışı boyunca belirtilmiştir. Erdoğan, ana dili eğitimi almanın Türk çocuklarındaki dil becerilerine, özgüven ve akademik başarı gibi önemli gelişimlerine oldukça faydalı olduğunu belirtmiştir.

TRT TÜRK yayınına konuk olan Erdoğan, ayrıca İtalya’da görev yapan öğretmenler ile ilgi de bilgi vermiştir. İtalya genelinde 2023 yılı itibarıyla ana dili eğitimi veren öğretmenlerin sayısının dört olduğunu ve bu öğretmenlerin Bakanlıklararası Ortak Kültür Komisyonu ile yurtdışında görevlendirdikleri de dile getirilmiştir. Komisyon kararı 03.07.2003 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanmış ve yurtdışında görevlendirilecek olan personel niteliklerinden bahsedilmiştir. Kararın birinci maddesinde Türk kültürünün yurtdışında korunması, yayılması ve Türk vatandaşların ana dillerini öğrenebilmeleri amacıyla görevlendirilecek olan personel ile ilgili bilgilendirme yapılmıştır.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı Milano Eğitim Ataşeliği resmî web sayfasından edinilen bilgilerden hareketle Türkçe dersi veren öğretmenlerin İtalya’da hangi şehirlerde görev aldıkları saptanmıştır. Buna göre, İtalya genelinde sadece Como, Milano, Venedik, İmperia ve Modena şehirleri için görevlendirilmiş öğretmenler bulunmaktadır. Eğitim Ataşesi Prof. Erdoğan, televizyon kanalında yapmış olduğu açıklamada, görevli öğretmen sayısının az olmasının Türk nüfusundan kaynaklandığı ve görevlilerin sayısının ülkelerdeki Türk ailelerin ve çocuklarının sayısı ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. Erdoğan, ayrıca ataşelik olarak İtalya genelinde bütün çocukları Türkçe ile buluşturmanın hedeflendiği ve görevli öğretmen sayısının da artacağı açıklamalarında bulunmuştur.

Türkçe ve Türk Kültürü dersleri yanı sıra T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Milano Eğitim Ataşeliği koordinatörlüğünde Türkçe ve Türk kültürü ile ilgili çeşitli etkinlikler de düzenlenmektedir. TRT TÜRK kanalında yayınlanan aynı adlı programın bir başka bölümüne daha konuk olan T.C. Milano Eğitim Ataşesi Prof. Dr. Tolga Erdoğan, İtalya’da yaşayan Türkler hakkında

yürütülen çalışmalar ve kültürel etkinlikler hakkında bilgi vererek çocuklar ve gençler ile farklı şehirlerde hayata geçirilen aktivitelerden bahsetmiştir. Örneğin, Como şehrinde yaşayan Türk çocuklar ve gençlerle sözcük öğretimi ve kendini tanıma üzerine çalışmalar gerçekleştirdiklerini; Lecco şehrinde ise bir öğretmen eşliğinde açık hava dersini hayata geçirdiklerini dile getirmiştir. Türk kültürünün önemli kutlamalarından olan 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ve 19 Mayıs Atatürk’ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı da Milano Eğitim Ataşeliği koordinatörlüğünde hayata geçirilen etkinliklerden bazılarıdır. Milano şehrinde gerçekleşen 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlamaları bahseden Erdoğan, 2023 yılında gerçekleşen bu kutlamanın ikinci kutlama olduğunu ve farklı şehirlerden pek çok katılımcı ile gerçekleştiğini bildirmiştir. Yapılan bu kutlamanın Milano’nun ünlü mekanlarından biri olan “*Milano Arco Della Pace*” yani Milano Barış Anıtı Meydanı’nda yapıldığına da dikkat çekilmiştir.

Türkçe Saati Projesi

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Milano Eğitim Ataşeliği bünyesinde hayata geçirilen etkinlik ve derslerin yanı sıra Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı’nın da İtalya’da yaşayan Türk kökenli çocuklara yönelik bazı projeleri olduğu ilgili kurumun resmî web sayfası üzerinden edinilen bilgilerde görülmüştür. Türkçe Saati Projesi de bu projelerden biridir. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı resmî web sayfasında Türkçe Saati Proje Destek Programı proje ile ilgili detaylı bilgiyi sunmuştur (Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, 2020). İlgili proje hakkında detaylı bilgi Türkçe Saati Proje Koordinatörü Duygu Er Quilichini ile yapılan çevrim içi görüşmeden edinilen genel bilgiler ışığında İtalya özelinde aktarılmıştır. Buna göre, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı’nın başlatmış olduğu Türkçe Saati Projesi 2019/2020 akademik yılından itibaren İtalya’da sivil toplum kuruluşları bünyesi altında öğretmenler tarafından yürütülmektedir. Program kapsamında verilen dersler 32 hafta içerisinde dağıtılarak planlanmıştır. Derslerine genellikle hafta sonları yüz yüze ve çevrimiçi olarak yapılmıştır. Derslerde Millî Eğitim Bakanlığı 2018 Türkçe ve Türk Kültürü Dersi müfredatı uygulanmaktadır. Derslerin akışı gerek öğrenciler tarafından gerekse velilerin farkındalıkları açısından dikkat çekecek çeşitli etkinlikler ile sürdürülmektedir. Etkinlikler genel olarak 10 Kasım Haftası, veli toplantıları, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, İstiklal Marşının Kabulü, 18 Mart Çanakkale Şehitlerini Anma Haftası, Yeşilay Haftası, Anneler günü ve Babalar Günü gibi özel günlerin de dersler kapsamında çocuklar ile ele alındığı ifade edilmiştir. Aktarılmış olan ilgili bilgiler proje koordinatörü ile yapılan görüşmelerden neticesinde elde edilmiştir. Bu bilgilerden yola çıkılarak diğer Avrupa ülkelerindeki göçmen Türk çocukların ana dili eğitimi etkinliklerine kıyasla az da olsa hayata geçirilen projeler olduğu söylenebilir.

İtalya’daki Göçmen Türklerin Ana Dili Eğitimi ile İlgili Sorunları

Ailede Edinilen Türkçe Ana Dili ve Velilerin Gözünden Eksiklikler

İtalya’da yaşayan Türk kökenli çocukların velileri ile yapılan görüşmeler, çocukların çoğunun ana dillerini evde aileleri tarafından öğrendiğine ve Türkçe ana diline hakimiyetin özellikle yazma açısından yetersiz kaldığına işaret etmektedir. Görüşülen velilerden Z.A., Türkçe ana dili eğitimi almayan çocuklarının yazma becerilerinin eksik olduğunu, okuma ve konuşma becerilerinin ise yazma becerilerine göre daha iyi bir seviyede olduğunu gözlemlediğini aktarmıştır. Ayrıca çocuklarının ana dillerini anne baba, televizyon kanalları ve okudukları bazı kitaplar aracılığıyla öğrendiklerini belirterek Türkçe bir eğitime tabi tutulmadıklarını

yinelemiştir. Veli F.F. ise çocuklarının Türkçe ana dili dersi almadıkları için Türk alfabesini bilmediklerini, dolayısıyla Türkçe okuyup yazamadıklarını dile getirmiştir. F.F, çocuklarının Türkçe konuşabildiklerini ancak sadece anne ve babadan öğrendikleri kadarıyla sınırlı olduklarını da ekleyerek bu durumu bir eksiklik olarak gördüğünü ifade etmiştir. Bir veli olarak D.A. da benzer bir şekilde, kızının Türkçe ana dilini evde anne ve baba ve televizyon aracılığıyla öğrendiğini, ancak Türk alfabesini henüz bilmediğini ifade etmiş ve ileriki yaşlarında çocuğunun Türkçe yazı yazmayı da öğrenmesini umut ettiğini belirtmiştir.

Ailede ana dili eğitimi almanın yarattığı bir başka dezavantaj ise Como’da yaşayan A.A. tarafından gündeme getirilmiştir. Çocukları ile doğdukları günden beri sadece Türkçe iletişim kurduğunu aktaran veli, ana okuluna gidecekleri zamana kadar onlarla İtalyanca konuşmadığını bu sebeple Türkçeyi temel düzeyde rahat bir şekilde kullanabildiklerini, fakat zor bir sözcük kullanıldığında çocukların anlayamadığını gözlemlediğini dile getirmiştir. Yerel dili öğretmekte geç kaldığını düşünen anne, ilkokula başladıklarında çocuklarının ana dilleri ile yerel dili birbirine karıştırılmış halde kullandıklarını ve bu sebeple Türkçe ana dili eğitimi almalarına ihtiyaç olduğu kanaatine vardığını ifade etmiştir. Özellikle A.A.’nın aktardıkları, çocukların ana dillerine olan hakimiyeti hususunda ailelerin girişimlerinin de oldukça önemli olduğuna ve erken yaşlarda yerel dilden uzak tutularak sadece ana dili öğretilen küçük çocukların ileriki yaşlarda kod kaydırması¹ yaşadıklarına işaret etmektedir.

Daha ileri yaşlarda çocukları olan bazı veliler ise çocuklarının yazma hususunda sorun yaşadıklarını belirtmekle birlikte konuşma açısından iyi düzeyde olduğunu ifade etmiştir. A.C., liseye giden oğlunun ana dili Türkçeyi sadece evde anne ve baba aracılığıyla öğrendiğini belirtmiş ve Türkçe ana dili eğitimi almamasına rağmen oğlunun Türkçe konuşma ve okuma becerisinin oldukça iyi olduğundan bahsetmiştir. Türklerin yoğun olarak ikamet ettikleri şehirlerden olan Como şehrinde ikamet eden H.A. da benzer şekilde, ailenin üç çocuğunun da Türkçe hâkimiyet derecesinin özellikle konuşma açısından oldukça iyi olduğunu belirtmiştir. Ne var ki okuma ve yazma açısından sıkıntısı yaşadıklarını H.A. şu ifadelerle vurgulamıştır:

Çocuklarım ilk önce Türkçeyi öğrendiler. Türkçeyi önce biz anne babadan öğrendiler ama televizyonun da az da olsa bir etkisi var tabii. Çocukların Türkçe yazma becerisi çok iyi değil hatta on üzerinden altı diyebilirim. Ama WhatsApp üzerinden sohbet yapabilecek kadar yazabiliyorlar. Çocuklarımın Türkçe konuşma seviyeleri çok düzgün, konuşabiliyorlar ama işte okuma ve yazma sıkıntıları var bunlar daha iyi olabilir. (H.A.)

Como’da yaşayan bir diğer veli olan Z.B. ise çocuklar için planlanan uygulamalardan haberdar olduğunu ama camide ders verildiğini bildiğini ifade ederek, çocuklarının Türkçe düzeyleri ile ilgili yöneltilen soruları şöyle cevaplandırmıştır:

Bence çocuklar Türkçeyi en çok evde bizlerden öğreniyorlar. Televizyon da izlemiyorlar zaten. Genellikle bilgisayar ve telefon ile vakit geçiriyorlar zaten o cihazlar da İtalyanca oluyor genelde. Bence İtalya’daki çocuklar diğer Avrupa ülkelerindeki çocuklara nazaran Türkçeyi çok daha güzel kullanıyorlar ve şiveleri de değişmiyor. Diğer ülkelerdeki Türk çocuklar Türkçe çoğu kelimeyi bilmiyor, iki dili karıştırarak konuşuyorlar ve şiveleri de farklı oluyor. Nedendir bilmiyorum

¹ Nakiboğlu (2019), ana dili dışında başka bir dil daha kullanan bireylerin konuştuğu esnada bazen bilinçli olarak bazen de bilinç dışı bir şekilde bir dilden diğer dile geçiş yaptıklarını ve bu geçişlerin “Code switching” yani kod kaydırması olarak yaptığı tanıma “Göçmen Türklerin Dile Yansıyan Manifestosu” adlı çalışmasında yer vermiştir.

İtalya’daki çocuklarımızın Türkçesi Türkiye’deki insanlardan ayırt edilmeyecek kadar iyi. Yurt dışından geldikleri fark edilmiyor bile. (Z.B.)

Veli Z.B. ile yapılan bu görüşmede dikkat çeken nokta İtalya’da yaşayan Türk çocukların diğer Avrupa ülkelerinde yaşayan Türk çocuklara kıyasla daha iyi derecede Türkçe konuşabildiklerinin vurgulanmasıdır. Bu düşünce diğer anneler tarafından da onaylanmıştır.

Çocuklarının Türkçeyi güzel bir şekilde konuştuğundan dile getiren bir diğer veli olan Ç.A. ise iki dilli çocukların yaşadığı bir başka sonunu gündeme getirmiştir. Çocuklarının Türkçeyi anne ve baba, televizyon, tablet ve telefonlar aracılığıyla öğrendiklerini ifade eden Ç.A., çocuklarının ana dilleri olan Türkçeye hakimiyet düzeyleri hakkında yöneltilen sorulara şu şekilde cevap vermiştir:

On bir yıldır buradayım. Yaşadığımız yer Como merkeze uzak. Mesafe uzaklığı sebebiyle Türkler ile yeterince sosyalleşemedik zaten çocuklarımızın da Türk arkadaşları yok. Biz evde Türkçe konuşuyoruz. İtalyancam pek iyi değil. Çocuklarımız Türkçeyi sadece evde bizden öğreniyorlar. Aksine bizim sorunumuz İtalyanca çünkü çocuklarımız İtalyancayı çabuk öğrenemedikleri için okulda sorun yaşıyoruz. Öğretmenler bizi sürekli toplantıya çağırıp evde İtalyanca konuşmamız gerektiğini ve çocuklarımızın İtalyanca televizyon izlemeleri gerektiğini söylüyorlar. Benim için çocuklarımızın ilk önce ana dilimizi öğrenmeleri daha önemli. (Ç.A.)

Yapılan görüşme bulguları genel olarak değerlendirilecek olursa, İtalya’da yaşayan Türk çocukların ana dillerini genellikle evde aileleri aracılığıyla öğrendikleri ve bu becerinin anne babanın öğrettiği Türkçe düzeyi ile sınırlı olduğu görülmüştür. Dolayısıyla akademik ya da resmi düzeyde bir ana dili kullanımı bu çocuklar için söz konusu değildir.

Mevcut Türkçe Ana Dili Dersleri ile İlgili Sorunlar

Daha önceki bölümlerde İtalya’da devlet okullarında Türkçe ana dili dersi verilmediği, ancak T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Milano Eğitim Ataşeliği tarafından hazırlanan Türkçe dersleri ve Türk kültürüne dair etkinliklerinin olduğu, öte yandan T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı tarafından yürütülen Türkçe Saati projesinin de hayata geçirildiği belirtilmişti. Velilerle yapılan görüşmelerde kendilerine bu derslerden ne derece haberdar oldukları ve dersler ile ilgili yaşadıkları sorunlar sorulmuştur.

Kendilerine Türkçe dersleri hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları sorulan velilerin yarısından fazlası doğrudan ya da dolaylı olarak derslerden haberdar olduklarını belirtmişlerdir. “Türkçe eğitimi ile ilgili ne gibi sorunlar yaşıyorsunuz ve bu konu ile ilgili ne gibi iyileştirmelerin yapılmasını istersiniz?” diye sorulduğunda ise, bazı veliler T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Milano Eğitim Ataşeliği tarafından yürütülen çalışmalarından haberdar olup mesafe sorunundan dolayı katılım sağlayamadıklarını, bazıları hiçbir şekilde ne Ataşelik çalışmalarından ne de Türkçe ana dili derslerinin verildiğinden haberlerinin olmadığını, bazıları ise düzenlenen Türkçe dersleri ve kültürel aktivitelere katıldıklarını ancak bu etkinlikleri yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir. Örneğin görüşülen on bir veliden sekizinin etkinliklerin hazırlandığı ve hayata geçirildiği bölgelere uzak oldukları için çocuklarının Türkçe ve Türk Kültürü Dersi eğitimi alamadığı görülmüştür. Bu veliler Lodi, Milano ve Como’ya bağlı ilçelerde yaşamaktadırlar. Bu da bize göstermektedir ki Türk nüfusun yoğun olduğu Como merkez gibi bölgelerde bu derslere ya da etkinliklere erişim diğer bölgelere göre daha kolaydır.

Görüşme gerçekleştirilen velilerden bazıları uzaklık sebebiyle etkinliklere katılım sağlayamadıklarını açıkça dile getirmişlerdir. Örneğin Z.A. Milano’da T.C. Millî Eğitim

Bakanlığı’na bağlı Milano Eğitim Ataşeliği açıldığından haberdar olduklarını ancak hayata geçirilen projelerin yaşadıkları bölgeye uzak olan İmperia, Como ya da Roma gibi şehirlerde hayata geçirildiğini duyduğunu ve bu durumunun çocuklarının bu gibi eğitimlere erişebilmesi açısından sorun teşkil ettiğini belirtmiştir. Veli kendisine yöneltilen Türkçe eğitimi ile ilgili ne gibi sorunlar yaşadıklarına dair soruya şu şekilde cevap vermiştir:

Tabi ki ana dili eğitimine daha kolay bir erişim isterdim. Çocuklarıma İstiklal Marşını, Türk tarihini anlatan bir öğretmenimiz olmasını tabi isterdim. Ama bizim yaşadığımız bölgede böyle bir imkân sunulmadı. Bu imkânın sadece Como, İmperia gibi Türklerin yoğun olduğu yerlerde sunulduğunu duydum. Ama daha çok küçük çocuk var keşke bundan sonra bizim buralarda da Türkçe derslerine erişilebilse de bizlere de faydası olsa. Ama Türklerin yoğun olduğu yerlerde oluyor sadece. Bizim taraflara Türkçe eğitimi imkanının gelmesi zor gibi. (Z.A.)

Görüşme gerçekleştirilen bu annenin Türkçe ana dili ve kültür aktarımı ile ilgili oldukça hevesli olduğu, çocuklarının bu eğitimlere daha kolay ve düzenli bir şekilde erişebilmesini arzuladığı, ancak, Türk nüfusun az olduğu yerlerde yaşadıkları için bu imkânın olmamasından duyduğu eksiklik dikkat çekmiştir.

Türkçe ana dili derslerinin kendilerine uzak bir yerde verildiği hususunda şikayetçi olana bir başka veli ise Milano’da yaşayan S.B.’dir. Buldukları bölgeye uzak bir konumda bulunan bir okulda haftada bir gün bir saatlik olmak kaydıyla Türkçe dersi verildiği öğrendiğini belirten S.B, bir saatlik ders için uzun bir yol kat edemeyecekleri düşüncesindedir.

Bazı velilerin ise derslerden haberi bulunmamaktadır. Örneğin, Lodi şehrinde yaşayan bir diğer veli olan F.F. Milano Eğitim Ataşeliği bünyesinde hayata geçirilen dersler ve etkinlikler hakkında herhangi bir bilgileri olmadığını, hatta ataşeliğin ne zaman açıldığını bile bilmediklerini dolayısıyla çocuklarını da Türkçe ve Türk Kültürü dersleri ile ilgili etkinliklere götüremediklerini dile getirmiştir. Bu durumda İtalya’daki Türklerin Türkçe dersi ve planlanan etkinlikler ile ilgili yeterli düzeyde bilgilenemedikleri ve bu sebeple çocuklarının belki de katılabilecekleri etkinliklere haberdar olmadıkları için katılamadıkları görülmüştür.

Türklerin yoğun olarak yaşadığı Como şehrinde yaşayan velilerin ise derslerden daha çok haberdar olduğu ve bazılarının çocuklarının bu etkinliklere katıldığı görülmüştür. Örneğin A.A., çocuklarının gittikleri devlet okullarında Türkçe ana dili eğitimi olmadığını ancak okul sonrası böyle bir imkanları olabileceğini duyduğunu ifade etmiştir. Veli, önce çocuklarının gittikleri okulların müdürlerinden onay alarak sonrasında Eğitim Ataşeliğine başvuru yapmaları gerektiğini öğrendiğini, ancak başvuru yapamadan çocuğunun gittiği okulun kapatıldığını belirtmiştir. Bir diğer veli olan S.S. ise Eğitim Ataşeliği etkinliklerinden haberdar olmasına rağmen, çocukları küçük olduğu için onları gerçekleştirilen farklı etkinliklere götüremediğini dile getirmiştir. Como’da yaşayan bir diğer veli olan D.A. da Ataşelik tarafından Türk çocukları ve gençlerine yönelik yürütülen çalışmalarından haberdar olduğunu, henüz etkinliklere katılamadıklarını ancak çevresinden katılım sağlayan veliler ile iletişimde olduğunu dile getirmiştir. Veli D.A. çocuğunu henüz planlanan Türkçe ana dili derslerine gönderemediğini ancak ileriki zamanlarda göndermek istediğini belirtmiştir. 18 yaşında bir oğlu olan A.C. ise de Ataşelik etkinliklerinden haberdar olmalarına rağmen oğlunun okul dışı bu tür etkinliklere katılmak istemediğini şu şekilde belirtmiştir:

Türkçe dersleri nasıl olur bilmiyorum ama bence dersler okullarda verilmeli. Çünkü çocuklar bazen okul dışında bir yere gitmek istemiyorlar, her çocuk aynı değildir ama benim oğlum istemedi mesela.

Annenin kendi oğlundan yola çıkarak yapmış olduğu bu açıklama, bazı çocukların okul bünyesinde gerçekleştirilen eğitici etkinlikler ve aktivitelere dışarıda planlananlardan daha fazla katılım isteğinde oldukları hususunda bir fikir vermekte ve ayrıca okullarda ana dili eğitiminin verilmesinin gerekliliğini bir kez daha gündeme getirmektedir.

Çocukları Türkçe ve Türk Kültürü derslerine ve etkinliklere katılmış olan bazı veliler ise görüşmelerde dersler hakkında şikâyet ve önerilerini de dile getirmiştir. Örneğin Como’da yaşayan H.A. çocuklarının diğer Türk ailelerde olduğu gibi gittikleri devlet okullarında eğitim hayatları boyunca hiç Türkçe ana dili eğitimi almadıklarını ifade etmiş ancak mevcut etkinlikleri de yeterli bulmadığını şöyle dile getirmiştir: “Milano Eğitim Ataşeliği etkinliklerinden haberdarız evet; çocuklarımız da katıldılar bu etkinliklere. Ama açıkçası ben yeterince faydasını göremedim.”

Çocuğu Türkçe derslerine katılan bir diğer veli olan Z.B. ise ders içeriklerine dair bazı önerilerde bulunmuştur:

Burada Türk öğretmenimiz var evet ama dersler okullarda değil camide ve haftada bir gün yani cumartesi günü olmak üzere veriliyor. Burada Eğitim Ataşemiz de var, sağ olsunlar ilgilerini hiç eksik etmiyorlar; sürekli iletişim halindeyiz. Çocuklarımız güzel bir şekilde eğitimlerine devam ediyorlar. Ama ben geçmiş tarihimizin etkinlikler ve dersler sırasında daha fazla aşılanması gerektiğini düşünüyorum.

Yukarıda verilen görüşme bilgilerine dayanılarak şu çıkarımlarda bulunulabilir: Türkçe dersleri ve ataşelik etkinliklerine erişim konusunda yaşanan en büyük sorun etkinliklerin planlanmış olduğu şehirler ile yaşanan yer arasındaki uzaklıktır. Buna sebep olan durumlar da genellikle kültürel aktivitelerin hayata geçirildiği çalışmalarda erişim sıkıntısı ilk olarak göze çarpan sorunlardan biri olarak dikkat çekmektedir. Yer ve ulaşım sorunundan bahseden velilerin büyük bir kısmı yaşadıkları bölgeye yakın mekânlarda bu gibi imkanların sunulmadığını belirtmiştir. Yine aynı veliler çocuklarının Türkçe ana dili, Türk kültürü ve Türk tarihi gibi derslerde ve konularda daha iyi seviyelere gelmelerini istediklerini dile getirmişlerdir. Bazı veliler uzaklık ve derslerin gerçekleştirildiği kurumlara ulaşım sorunundan bahsederken bazı veliler ise yapılan derslerin yetersiz olduğu kanaatinde dirler.

SONUÇ

Bu çalışma “İtalya’daki Türk kökenli öğrencilerin devlet okullarında ana dili eğitimine erişim durumları, İtalya’daki Türkiye menşeli Türkçe ana dili dersleri ile Türkçe ve Türk Kültürü etkinlikleri ve İtalya’da Türkçe ana dili dersleri ile ilgili yaşanan sorunlar” gibi problemlerden hareketle hazırlanmıştır. Nitel araştırma yöntemi kullanılarak çeşitli resmî kaynaklar ve derinlemesine mülakatlar aracılığıyla veri toplanmıştır. Verilerin elde edildiği resmî kaynaklar, Türkiye ve İtalya devlet kurumlarının resmî web sayfalarında yer alan bildirimler üzerinden incelenmiştir. İncelenen mevzuatlarda, her iki devletin ilgili bakanlıkları tarafından yayınlamış olan veriler ve T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Milano Eğitim Ataşeliği tarafından yapılan açıklamalar üzerinden yola çıkılmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde, İtalya’da kapsayıcı eğitimin Türkçe ana dili eğitimi boyutunun eksik olduğu, pratikte nadiren görüldüğü, ancak genel olarak İtalya’daki Türk nüfusunun ana dili eğitimi ihtiyacını karşılayacak düzeyde hayata geçirilmediği sonucuna varılmıştır.

Öte yandan, gelecek nesillerin ana dili ve Türk kültürü ile bağ kurmasına, çocukların aidiyet duygusuna ve kültürel kimlik inşasına katkı sağlayacak olan Türkçe ana dili eğitimi ve Türk Kültürünü yansıtan etkinliklerin genellikle Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ilgili kurumları tarafından hazırlanarak uygulamaya geçildiği tespit edilmiştir. Ne var ki, gerçekleştirilen veli görüşmeleri bu çalışmaların da mevcut Türk kitlesi tarafından yeterli görülmediğine işaret etmektedir.

Özetle, kapsayıcı eğitim sisteminin benimsemiş olduğu İtalya'da, özellikle engelli ve özel gereksinimi olan öğrenciler ile ilgili çalışmaların ve uygulamaların oldukça başarılı bir şekilde yürütüldüğü görülmektedir. İtalyan devletinin bazı milletleri azınlık olarak tanımladığı ve ana dil eğitimi konusunda alan açtığı da göze çarpmaktadır. Ne var ki Türk kökenli öğrencilerin ana dili eğitimi ihtiyacı göz önünde bulundurulduğunda hayata geçirilen projelerin eksik kaldığı görülmüştür. Neticede, İtalya'daki Türk kökenli çocukların diğer Avrupa ülkelerindeki akranları gibi ana dillerine ve kültürel etkinliklere kolaylıkla erişemediği görülmektedir.

Bilgilendirme / Acknowledgement:

Yazar(lar) aşağıdaki bilgilendirmeleri yapmaktadır(lar):

- 1- Araştırmacıların katkı oranı eşittir.
- 2- Makale ikinci yazarın danışmanlığında birinci yazarın yüksek lisans tezinden türetilmiştir.
- 3- Makalemiz yüksek lisans tezi kapsamında hazırlandığı için etik kurul onayı bildirilmemiştir.
- 4- Desteklerinden dolayı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığına (YTB) teşekkür ederiz.
- 5- Bu makalede araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Çıkar Çatışması: Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Bu çalışmada birinci yazar YTB bursiyeri olarak destek almıştır.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that the first author received financial support as a YTB scholarship.

KAYNAKÇA

Comuni Italiani [İtalyan Belediyeleri], *Turchi In Italia* [İtalya'daki Türkler]. 2004-2020, <http://www.comuni-italiani.it/statistiche/stranieri/tr.html>

Çelik, Y. (2016). *Fransada yaşayan iki dilli Türk çocuklarına öz düzenleyici öğrenme stratejileriyle Türkçe öğretimi*. Doktora Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/110027>

- Governo Italiano Presidenza del Consiglio dei Ministri [İtalyan Hükümeti Bakanlar Kurulu Başkanlığı]. *Articolo 34* [Madde 34]. <https://www.governo.it/it/costituzione-italiana/parte-prima-diritti-e-doveridei-cittadini/titolo-ii-rapporti-eticosociali#:~:text=34.,gradi%20pi%C3%B9%20alti%20degli%20studi>.
- Governo Italiano Presidenza del Consiglio dei Ministri [İtalyan Hükümeti Bakanlar Kurulu Başkanlığı]. *Articolo 3* [Madde 3]. <https://www.governo.it/it/costituzione-italiana/principifondamentali/2839#:~:text=economica%20e%20sociale.,Art.di%20condizioni%20personali%20e%20sociali>.
- Günday, R. (2013). Çok dillilik ve çok kültürlülük bağlamında yabancı dil öğretimine toplumdilbilimsel yaklaşım. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(10), 313-330.
- Ministerium für Schule und Bildung des Landes Nordrhein-Westfalen [Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti Eğitim Bakanlığı], 2023. Türkisch an Schulen in Nordrhein-Westfalen [Kuzey Ren-Vestfalya’daki okullarda Türkçe]. <https://www.schulministerium.nrw/tuerkisch-schulen-nordrhein-westfalen>
- Ministero del Lavoro e delle Politiche Sociali [Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı]. (2020), Ministero dell’Interno [İç İşleri Bakanlığı]. (2020), Ministero dell’Istruzione [Eğitim Bakanlığı]. (2020). *Il diritto allo studio dei minori stranieri* [Reşit almayan yabancıların eğitim hakkı]. <https://integrazionemigranti.gov.it/it-it/Altre-info/e/4/o/8/id/10/Il-diritto-allo-studio-dei-minori-stranieri>
- Ministero dell’Istruzione e del Merito [Milli Eğitim ve Liyakat Bakanlığı]. (2018). *Disturbi Specifici Dell’Apprendimento (DSA) [Özel Öğrenme Güçlükleri]*. <https://www.miur.gov.it/web/guest/disturbi-specifici-dell-apprendimento-dsa>
- Ministero dell’Istruzione e del Merito [Milli Eğitim ve Liyakat Bakanlığı]. (2018). *Intercultura* [Çok kültürlülük]. <https://www.miur.gov.it/web/guest/intercultura>
- Ministero dell’Istruzione e del Merito [Milli Eğitim ve Liyakat Bakanlığı]. (2018). *Lingue di minoranza in Italia* [İtalya’daki Azınlık Dilleri]. <https://www.miur.gov.it/web/guest/lingue-di-minoranza-in-italia>
- Ministero dell’Istruzione e del Merito [Milli Eğitim ve Liyakat Bakanlığı]. (2018). *Principi* [Prensipler]. <https://www.miur.gov.it/web/guest/principi>
- Ministero dell’Istruzione e del Merito [Milli Eğitim ve Liyakat Bakanlığı]. (2018). *Progetti e iniziative internazionali* [Uluslararası Projeler ve Girişimler]. <https://www.miur.gov.it/web/guest/progetti-e-iniziative-internazionali>
- Ministero dell’Istruzione e del Merito [Milli Eğitim ve Liyakat Bakanlığı]. (2018). *UNESCO Scuole Associate* [UNESCO ile İlişkili Okullar]. <https://www.miur.gov.it/web/guest/unescoscuoleassociate>
- Ministero dell’Istruzione e del Merito [Milli Eğitim ve Liyakat Bakanlığı]. (2018). Direzione Generale per lo Studente, l’Integrazione, la Partecipazione e la Comunicazione, [Öğrenci, Kaynaştırma ve Eğitim Rehberliği Genel Müdürlüğü]. (2022, 12 Aralık) <https://www.miur.gov.it/web/guest/DGSIP>
-

- Ministero Dell’Istruzione e del Merito [Milli Eğitim ve Liyakat Bakanlığı]. (2018). *Bisogni Educativi Speciali* [Özel Eğitim İhtiyaçları]. <https://www.miur.gov.it/web/guest/bisogni-educativi-speciali>
- Ortak Bildiri Türkiye-İtalya 3. Hükümetlerarası Zirve (2022, 5 Temmuz). <https://www.tccb.gov.tr/assets/dosya/bildiri/2022-07-05-turkiye-italya-ortak-bildiri.pdf>
- Pamuk, İ. (2019). *Almanya’da kimlik, aidiyet ve Türkiye kökenli öğrenciler*. Yeni İnsan Yayınevi.
- Purkis, S., & Güngör, F. (2015). İtalya, Milano’da Yaşayan Türkiyelilerin göçmenlik deneyimleri. *Journal of Faculty of Political Science*, (53).
- Resmî Gazete. (3/7/2003). *Bakanlıklararası Ortak Kültür Komisyonunun Çalışma Esas ve Usulleri ile Bu Komisyon Tarafından Yurtdışında Görevlendirilecek Personelin Nitelikleri ile Hak ve Yükümlülüklerinin Belirlenmesine İlişkin Karar* (25157). https://yysgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_01/11160705_2003-5753-sayYIY-BakanlyklararasY-Ortak-Kultur-Komisyonu-BKK_1.pdf
- Sakın, B. (2018). Almanya Türklerinin dil tutumları üzerine toplumdilbilimsel bir araştırma. *Current Research in Social Sciences*, 4(1), 1-17.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Faaliyet Raporu, 2021. <https://ytbweb1.blob.core.windows.net/files/2022/BELGELER2022/2021%20FAAL%20%20BOYET%20RAPORU.pdf>
- T.C. Milano Başkonsolosluğu Eğitim Ataşeliği Resmi Instagram Sayfası. (t.y.). <https://instagram.com/milanoegitimataseligi?igshid=MzRIODBiNWFIZA==>
- T.C. Milano Başkonsolosluğu Eğitim Ataşeliği Resmi Twitter Sayfası. (2021). https://twitter.com/milanoEA?ref_src=twsrc%5Egoogle%7Ctwcamp%5Eserp%7Ctwgr%5Eauthor
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Milano Eğitim Ataşeliği. (2023, 31 Ocak). *Öğretmenlerimiz*. <http://milano.meb.gov.tr/www/ogretmenlerimiz/icerik/4>
- telc GmbH, Frankfurt, Main, Almanya, 2. Baskı 2013, Avrupa Konseyi Modern Diller Bölümü, Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi Öğrenim, Öğretim ve Değerlendirme, 2013.
- TRT TÜRK. (2018) Günaydın Hayat, Bölüm 193. https://www.trtturk.com.tr/programlar/gunaydin-hayat/193-bolum_7389
- TRT TÜRK. (2018) Günaydın Hayat, Bölüm 264. https://www.trtturk.com.tr/programlar/gunaydin-hayat/264-bolum_7939
- Türk Dil Kurumu. (2023). *TDK Sözlük Nasıl Yazılır Sözlük Arşivi*. <https://tdksozluk.net/>
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Kanun 2709, Resmî Gazete (1982, 09 Kasım) Sayı: 17863, Tertip: 5, Cilt:22, Madde 62. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.doc>
- Türkiye Cumhuriyeti ile Federal Almanya Cumhuriyeti Arasında Kültür Anlaşma, 1958, Madde1, 4, 7. https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc040/kanuntbmmc040/kanuntbmmc04007115.pdf

- Tuttitalia [İtalya’nın Tamamı], *Cittadini Stranieri In Italia* [İtalya’daki Yabancı Yurttaşlar] 2022, <https://www.tuttitalia.it/statistiche/cittadini-stranieri-2022/>
- UNESCO. (2020). *Küresel Eğitim İzleme Raporu Özeti*. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373721_tur
- UNESCO. Salamanca Bildirisi (Çeviren: Ş. Dede). *Özel Eğitim Dergisi*, 2(2), 91-94. (1996) (Orijinal bildiri 1994 yılında yayımlandı).
- UNICEF, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. (t.y). *Kapsayıcı Eğitim Öğretmen Eğitimi Modülü Projesi*. https://corlu.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_11/28084808_OKUL_YYNETYCYLER_YYN EYYTYMY-YEREL_1.pdf
- Yıldız, C. (2012). Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına Türkçe öğretimi (Almanya örneği). *Ankara. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı*. https://berlinem.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_11/07183641_C.YILDIZ_Yurt_DYY_Yndaki_TYrk_YocuklarYna_TYrkYe_YYretimi.pdf
- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. (2020). *Türkçe Saati Proje Destek Programı* (2023, 03 Nisan) <https://ytb.gov.tr/haberler/turkce-saati-proje-destek-programi>
- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. (2020). *Türkçe Saati Proje Destek Programı, Türkçeye Yer Aç.* (2019). <https://ytbweb1.blob.core.windows.net/files/documents/T%C3%BCrk%C3%A7e%20Saati%20Proje%20Destek%20Program%C4%B1%20Ba%C5%9Fvuru%20Rehberi%202019-5ce651c55ad17.pdf>
- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. (2020). *YTB’den Yurt Dışında Yaşayan Çocuklara Türkçe Öğreten Kurumlara Destek*, (2021, 05 Temmuz). <https://ytb.gov.tr/haberler/ytbden-yurt-disinda-yasayan-cocuklara-turkce-ogreten-kurumlara-destek>
- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. (2023). *Türkçe Saati Proje Destek Programı* 2023. <https://turkcesaati.ytb.gov.tr/Home/TSP>